

dr. Jerca Vodusek Starič, zgodovinarica

Tekst: Igor Kršinar Foto: Primož Lavre
igor.kršinar@revija-reporter.si

Titova cesta načnenja vse stvari, ki jih je počel Tito

Dr. Jerca Vodusek Starič je jezna na ljudi, ki jemljejo zgodovino kot neke vrste samopostrežbo, iz katere si lahko vsakdo vzame, kar želi, zlasti ker se podobno vedejo celo nekateri zgodovinarji. Toda glavni problem so seveda novinarji, ki v oddajah z zgodovinsko tematiko gostijo nastopače, ki si zgodovino razlagajo po svoje, namesto da bi dejstva predstavili strokovno in dokumentirano. Glede na slovensko nepoznavanje zgodovine, zlasti časa od druge svetovne vojne dalje, se potem lahko dogaja, da mestni svetniki v Ljubljani vračajo Titovo ulico. Zato je nekaj osnovnih dejstev o Titu in njegovem režimu za revijo Reporter povedala zgodovinarica, ki je specializirana za to obdobje.

Ljubljanski mestni svet je sklenil, da se bo ena večjih ljubljanskih vpadnic imenovala Titova cesta. Kako komentirate tovrstno dejanje 19 let po prvih demokratičnih volitvah po koncu komunizma in razkritju Titovih množičnih pobojev po vojni?

Titovo cesto smo v Ljubljani že imeli, po sporazumu pa smo jo odstranili. Če bi bila, bi pač ostala. Toda zdaj jo znova pomenovati, je novo politično dejanje, ki načinja vse stvari, ki jih je Tito kot vrhovni komandant in predsednik vlade ter minister za narodno obrambo počel v Demokratični federativni Jugoslaviji. Njegova odgovornost je nesporna tako po poveljniški liniji kot po dokumentih. Za vojne ujetnike in civiliste, ki so bili izročeni jugoslovanski državi, ni bil odgovoren posameznik ali posamezni vojaški poveljnik, po mednarodnem pravu je bila zanje odgovorna država, ki jih je sprejela, to pa je bila Demokratična federativna Jugoslavija, in ta je uprizorila državno organizirano morijo. To ni bilo maščevanje posameznikov, če bi bilo, bi morala policija to preprečiti. To je bilo državno organizirano dejanje. In če danes, po dvajsetih letih, ko poznamo nova dejstva, nove dokumente in je jasno, kdo je bil po hierarhiji najvišji v državi, ki je organizirala množične eksekucije, je postavljanje Titove ceste povsem novo politično dejanje, ki spet v stilu tistih časov relativizira naš odnos oziroma spoštovanje do človeškega življenja. To pa se mi zdi resen problem.

Tako Knoj, ki je po koncu vojne ujetnike prevzel, kot Ozna, ki je upravljala zbir-

na taborišča, sta bila neposredno podrejena Titu kot ministru za narodno obrambo. Je možno, da so bile odločitve za poveljne poboje sprejete brez njegovega ukaza?

Ne verjamem. Za ta ukaz je vedela tudi večina članov politbiroja, tako zveznega kot republiškega, saj sta bila oba notranja ministra Maček in Ranković hkrati tudi partijska funkcionarja, zato o tem nima smisla razpravljati. Še manjše stvari se niso dogajale brez vednosti centra. Slovenija je svoje partizansko bojevanje vodila relativno samostojno do leta 1944, čeprav so tudi takrat prihajala navodila vrhovnega štaba oziroma vodstva partije, kjer je bil za Slovenijo postavljen Kardelj. Do poletja 1945 se je Jugoslavija močno centralizirala in se natančno ve, kakšna je bila hierarhija. In če je že kaj veljalo v partijski strukturi, je bila to partijska disciplina. Mitja Ribičič se v nekem dokumentu sklicuje na dogovor, da se o pobjah ne pogovarjajo zunaj Ozne, ta pa je delovala v skladu z navodili in ukazi vodstva partije. Pri tem niti ni pomembno, ali so bili pisni ali ustni, ker je bilo dejanje jasno, hierarhija poveljevanja pa tudi. Podobno tudi ne boste našli Hitlerjevega pisnega navodila, za vse ki jih je v taboriščih treba ubiti, ampak je bila jasna hierarhija nacističnega poveljevanja v Nemčiji, zato vemo, kdo so bili posamezni zločinci in katere nacistične organizacije so po vojni razglasili za zločinske. Vse to je bilo podlaga za kaznovanje.

Kateri so bili v Sloveniji najbolj odgovorni za te zločine: Edvard Kardelj kot Titova desna roka, Ivan Maček kot šef Ozne

oziroma koliko je bil za to odgovoren Mitja Ribičič, ki je bil Mačkov namestnik?

Odgovornost naj ugotavljajo sodišča, če jo sploh kdaj bodo. Hierarhija pa je bila taka: jugoslovanski vrh in politbiro so bili Tito ter iz Slovenije Kardelj in Leskovšek, Maček je bil član republiškega vrha in šef slovenske Ozne, podrejen Rankoviću in Titu. Ribičič je bil v ožjem vodstvu Ozne za Slovenijo, bil je tudi generalni sekretar Udbe, posebej je bil šolan v Moskvi za delovanje v tej organizaciji. Te stvari so dokumentirane in znane, preberete pa jih lahko tudi v knjigi *Prevzem oblasti 1944-1946*. Komandna linija in hierarhija sta jasni, prav tako tudi okoliščine in pravna zavest ter stanje pravnih pravil evropske civilizacije v tistem času. Pravila so vzpostavili že znotraj zavezniške koalicije od Rooseveltovih štirih točk do Atlantske listine in Jalte, zato ne drži, da jih pred nürnberškimi procesi ni bilo. Ni res, da so mednarodno pravno sprejeli načelo, da se lahko likvidira vse vojne ujetnike. To ni res! Ne vem, od kod ljudje jemljejo take trditve. Že navaden študent zgodovine ve, da to ni res!

Predsednik zveze borcev Janez Stanovnik trdi, da so poveljni poboji posledica dogovora velikih treh na Jalti.

Posledica odločitve tajnega dogovora med Stalinom, Churchillom in Rooseveltom na Jalti je, da se vse vojne ujetnike, ki so sovjetski državljani, vključno s tistimi na priključenem ozemlju Poljske in Baltika, izroči Sovjetski zvezi. Ker je Tito postavil enake zahteve kot Stalin, so potem zavezniki sklenili, da se tudi vsi jugoslovanski

državljeni, tako vojaki kot civilisti, vrnejo Jugoslaviji. Nato je bila zanje po mednarodnem pravu odgovorna Jugoslavija.

Koliko so bili vrnjeni ujetniki dejansko kolaboranti?

Ne spuščam se v naravo teh ljudi. Zame so to bili predvsem ljudje. Med njimi, zlasti med Hrvati, je bilo tudi zelo veliko ci-

re. Tudi v meščanskem taboru so bili ljudje, ki so delali za britansko obveščevalno službo, pa so jih zaradi tega Nemci zaprli v Dachau. To je zelo kompleksna zadeva.

Pa bi lahko dali domobrnce v koš s fašisti in nacisti?

Mogoče nekatere, vseh zagotovo ne. Mnogi so odhajali v ene, druge in tretje forma-

di ta, da so večinoma že prej prebegnili v Italijo, kjer so jih obravnavali drugače. Drug razlog je bil, da so Američani in tudi Britanci to vojsko imeli za jugoslovansko in so jo po sporazumu Tito - Šubašič skušali povezati v skupno vojsko proti okupatorju. Zaradi raznih političnih zapletov pa do tega ni prišlo. Izročili so samo vojne zločince med njimi, vendar je morala o tem obstajati ustrezna dokumentacija.

Zakaj pa se v Sloveniji ni boljše obnesla Jugoslovanska vojska v domovini?

Bile so manjše enote kot v Grčaricah in v glavnem likvidirane. Slovenija je bila specifična, ker jo je precej odrezala NDH, zato je bila dokaj izolirana. Slovenci večinoma niso spoštovali jugoslovanske vojske. Poleg tega zanjo ni bilo pravih poveljnikov, saj so mnogi oficirji odšli v partizane. Ljudje so se hoteli boriti proti nacifazizmu, in ker ni bilo nikogar drugega, so šli v partizane, ki niso takoj ali povsod veljali za vojsko, ki jo vodijo komunisti. Ljudje so želeli odpor proti okupatorju, zato ne smemo mešati med odporiškim čutom in komunistično revolucijo.

Dan upora proti okupatorju še vedno praznujemo 27. aprila, ko je obletnica ustanovitve protimperialistične fronte, ki se je borila proti nemško-italijanskemu in proti angleškemu imperializmu. Noben del Slovenije ni bil leta 1941 pod okupacijo angleških imperialistov. Kako to komentirate?

Ta praznik je bolj posledica tega, ker smo Slovenci hoteli dokazati, da smo se uprli okupatorju pred napadom na Sovjetsko

Podobno tudi ne boste našli Hitlerjevega pisnega navodila za vse, ki jih je v taboriščih treba ubiti, ampak je bila jasna hierarhija nacističnega poveljevanja v Nemčiji.

vilnega prebivalstva. Napačne so trditve, da gre le za ustaše, večinoma so bili domobranci (hrvaška redna vojska - op. p.), ki so jim poveljevali ustaši, ti pa so bili v manjšini, mnogi med njimi so ušli. Ustaši so domobranom poveljevali, da ne bi pobegnili med partizane, kar se je po podpisu sporazuma Tito - Šubašič začelo množično dogajati. V Sloveniji pa je bil razkol preveč oster in se to ni dogajalo.

Koliko pa je bilo istovetenja z nacizmom in fašizmom v Sloveniji, kot je bil ustaški režim na Hrvaškem?

Bile so različne oblike sodelovanja z okupatorjem, zato je treba biti pri tem zelo previden in vsak primer obravnavati posebej. Nekateri so celo delali v policiji, tajni policiji, drugi v raznih vojaških formacijah. Nekateri so res sodelovali, drugi so sodelovali zato, da so zaveznikom pošiljali poročila, zato gre za zelo različne prime-

cije, ker so bili prepričani, da delajo prav. Množica ljudi je pisana in velikokrat nerazgledana, odločila se je po nasvetu prijatelja ali koga drugega, tudi zaradi tega, da so zavarovali svojo družino. Ne morejo pa nositi kolektivne krivde. Po mednarodnem pravu je treba vsakogar zaslišati in ugotavljati krivdo. Naši pravniki so že takrat zagotovo poznali mednarodne konvencije, vojno pravo in, recimo, haaške konference. To ve in je vedel tudi gospod Stanovnik, saj je nekoč imel profesorja za vojno pravo z imenom dr. Ivan Tomšič.

Ali drži, da četnikov v glavnem niso izročili?

Imeli so poseben položaj, čeprav so nekateri med njimi res kolaborirali. Vojska pod poveljstvom Draže Mihajlovića se je uradno imenovala Jugoslovanska vojska v domovini, obstajale pa so tudi druge četniške skupine. Eden od razlogov je bil tu-

biografija

Zgodovinarica dr. Jerca Vodusek Starič je bila rojena 21. marca leta 1950 v Beogradu. V preteklosti je delala na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani in bila izredni profesor za občo zgodovino po letu 1918 na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru. Preučuje zgodovinske vire in politično zgodovino 20. stoletja. Je avtorica del: *Prezem oblasti 1944–1946* (prevedena v hrvaščino leta 2006 z naslovom *Kako su komunisti preuzeli vlast*), *Dosje Mačkovšek, Slovenski špijoni in SOE: 1938–1942 in mnogih razprav*. Za svoje znanstveno in publicistično delo je leta 1993 prejela državno nagrado za znanost. Je redni profesor novejše zgodovine na Filozofski fakulteti v Mariboru. V letih od 2005 do 2008 je bila direktorica Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani. Živi v Ljubljani.

zvezo in prej kot v nekaterih drugih republikah, kjer je do vstaje prišlo šele po tem napadu. Drži, da je takrat imela OF nebulozna stališča, ki so bila še vedno pod vplivom pakta Ribbentrop - Molotov. Mnogi še danes ne priznajo, da je imel ta pakt hude posledice za marsikoga, da je obstajalo sodelovanje med NKVD in gestapom ter da je bilo zaradi tega veliko žrtev. V Sloveniji je velika večina prebivalstva nasprotovala fašizmu. To lahko ugotovimo že na podlagi odzivov na razne protifašistične akcije pred letom 1941, zlasti prebegli Primorci so nasprotovali italijanskemu fašizmu, in te so ob okupaciji takoj zaprli, ker so bili potencialni sodelavci britanskih obveščevalnih služb. Komuniste so zaprli za nekaj dni in jih nato izpustili, domoljube pa so poslali v taborišča. Slovenci smo tudi od aprila 1941 izkazovali protifašistično stališče. Če potrebujemo praznik proti uporu, naj ostane takšen, kot je. Kakor že ravnamo z zgodovino in zgodovinskim opisjem, se nikoli ne bomo mogli dogovoriti o primernejšem datumu, toda naj se ve, da je bilo protifašistov v Sloveniji veliko in niso bili vsi komunisti. Takrat so

protifašisti verjeli, da bo odporiško gibanje koalicija vseh strank proti silam osi, čez poletje 1941 pa se je izkristaliziralo, da koalicije ne bo in so zato mnoge stranke odstopile od sodelovanja s KP. Slovenija je imela tradicijo ljudske fronte in sodelovanja levičarjev proti nacistom, kar se je dogajalo tudi v Evropi. Ti levičarji so zbujali simpatije zato, ker so se uprli Hitlerju, dve leti sodelovanja s tretjim rajhom pa je gotovo tudi pustilo nekaj posledic.

■ Bi lahko predvojne politične stranke sploh preprečile državljansko vojno, saj so začeli komunisti že leta 1941 pobijati svoje politične nasprotnike z izgovorom kolaboracije, vsak odpor zoper okupatorje zunaj OF, torej zunaj njihove nadoblasti, pa so razglasili kar za veleizdajo?

Leta 1941 je prišlo do političnega spora v Sloveniji, Jugoslaviji in tudi med Jugoslavnimi zunaj. Vse to je del zapletene zgodbe, ki se stopnjuje skozi leta vojne. Partija je v takratnih razmerah videla priložnost za revolucijo, zato so bila tudi njena dejanja vodena skozi to prizmo. Težko pa je reči, ali bi meščanske stranke lahko preprečile

revolucijo, bile so precej nemočne in tudi niso bile, kot vse kaže, pripravljene na tako visoko stopnjo nasilja, kot je bila nanjo pripravljena komunistična partija.

■ V knjigi *Prezem oblasti 1944–1946* ste podrobno opisali, kako je komunistična partija že med vojno prevzemala vse vzvode oblasti in kako jo je povojni utrjevala tudi z množičnimi poboji in kazenskim sodstvom. Kriterij, po katerem so komunisti med vojno in po njej presojali, kdo je izdajalec, ni bil njegov odnos do okupatorja, temveč odnos do revolucije.

To je preveč kompleksno vprašanje, da bi lahko tako poenostavili to trditev. Kriterij, kako so presojali izdajalstvo, so napisali leta 1941 v raznih sklepih OF. Izdajstvo je bil zelo širok pojem, ki ni bil kazensko pravno utemeljen, kot se je počelo v civiliziranih družbah tistega časa. Odnos je bil precej voluntarističen, in tako se je izkazovalo tudi pri poznejšem razvoju kazenskega prava. Minimalna zakonodaja je ponujala široko interpretacijo sodnikom, ti pa so bili primerno politično podučeni, kako morajo ravnati, sicer so izgubili svojo funkcijo. Sodišča so obstajala že na osvobojenem ozemlju, po osvoboditvi pa so bila ukinjena za nekaj mesecev. Sodila so izredna sodišča, po hitrem postopku, po navadi brez dokazov, brez obrambe in brez pritožb.

■ Ali so vrnjenim domobrancem in civilistom kakorkoli sodili? Ali lahko komisijo Ozne štejejo za izredno sodišče?

Vprašanje je, če lahko tričlansko komisijo Ozne tako štejejo, ker so takrat obstajala izredna sodišča in je bila sestava takih sodišč, recimo tistih narodne časti, objavljena v uradnem listu. Senati Ozne pa so bili sestavljeni od znotraj in tajno, šlo je bolj za komisije, ki so popisovale ljudi, kje je kdo bil in kaj je počel. Seveda niso šli vsi zaporniki skozi ta postopek, vse pa je Ozna popisala. Nekatere likvidacije so bile opravljene brez komisije. Obstaja dokument, v katerem Mitja Ribičič piše, da nekaterim niso sodili in so jih likvidirali. Iz dopisov Rankoviću (šefu jugoslovanske Ozne - op. p.) ali znotraj Ozne se vidi, da je bila zadeva organizirana in da so se ravnali po navodilih.

■ V zadnjem času se povojni poboji primerjajo z umiranjem nemških vojnih ujetnikov in civilistov v zavezniških taboriščih. Ali držijo podatki kanadskega pisca Jamesa Bacqua, da naj bi zavezniki v skladu z Morgenthauovim načrtom do smrti izstradali več kot milijon Nemcev?

To je spet zgodbica, ki si jo je nekdo izmislil. Ta gospod očitno ni zgodovinar, kajti če bi to bil, bi vedel, da je bil Morgenthauov načrt, kot mu pravijo zgodovinarji, »mrtvorjeno dete«, saj je bil zelo kmalu opuščen. Henry Morgenthau, jr. je bil v ameriški vladi finančni minister, bil judovskega rodu, kar ni nepomembno, in je presodil, da imajo zavezniki premisliti načrt za povojno ureditev Nemčije, zato je predlagal svoj načrt, in sicer da se iz Nemčije po vojni naredi agrarno deželo (»Nemci naj bi postali narod pastirjev«) in da se ji odvzame gospodarski in s tem tudi vojaški potencial. Ta načrt je predložil Roosevelt, ta pa septembra 1944 Churchill, ki je bil od začetka zelo proti tako ostremu načinu kaznovanja Nemčije; kasneje, ko je uvidel, da bi lahko nemške trge prevzela Britanija, pa ga je za kratek čas zanimal. Toda do Jalte je ta načrt propadel in ni bil nikoli uradno izveden. Šlo je zgolj za ekonomsko kaznovanje Nemčije, poleg štirih okupacijskih con in že znane denacifikacije.

■ Torej ne verjamete, da naj bi jih name-noma izstradali?

Verjamem, da so dobili manj hrane, ker jo je tudi sicer zelo primanjkovalo, po drugi svetovni vojni je bila povsod po Evropi lakota. Kolikor vem, so se zavezniki držali mednarodnega vojnega prava, vsaj poskušali so ga upoštevati. Churchill je vsaj na začetku vojne dajal ukaze, da se ne sme bombardirati civilnih ciljev itd. Mednarodno pravo natančno določa, kako se sme ravnati z vojnimi ujetniki. Drugo pa je to, kar se je zgodilo v Jugoslaviji. Tukaj je šlo za industrijo smrti, ki jo je organizirala država. Toliko ljudi v takem času spraviti pod rušo ni bilo naključje in ni primerljivo z razmerami na zahodu. Pri nas je šlo za naklepni umor ljudi.

■ Ni res, da so mednarodno pravno sprejeli načelo, da se lahko likvidira vse vojne ujetnike.

■ Ali so zavezniki vedeli za povojne poboje v Jugoslaviji?

Informacije o tem so dobivali zelo kaotično. Nekaj informacij so dobili od prebeglih, nekaj iz Krekovih pisem iz Rima, podrobnosti pa niso poznali. So pa kmalu zatem, ko so to izvedeli, takoj ustavili vračanje civilistov; od 1. junija dalje ni bilo več konvojev. Razen če so ugotovili, da gre za vojne zločince, te pa so v skladu z mednarodnimi konvencijami vračali v domovino. Ko so vse to raziskali, so izkušnjo pozneje uporabili v Koreji, kjer so sklenili, da vračanja vojnih ujetnikov zaradi možnosti, da jih pobijejo, ne sme biti.

■ Če so zavezniki vedeli za poboje, za zapiranje političnih nasprotnikov, za kratenja človekovih pravic, zakaj so potem bili naklonjeni Titu? Samo zaradi tega, ker se je uprl Stalinu?

Zavezniki so vedeli, da v državah, ki jih je zasedel Stalin, ni bilo svobodnih volitev in da so bili favorizirani komunisti. To je bil tudi eden od močnih razlogov za stopnjevanje hladne vojne. Ko je Tito prevzel oblast, so priznali takšno Jugoslavijo, toda ameriški predsednik Truman ga vendarle ni hotel sprejeti na obisk. Tudi po sporu z Informbirojem se je vedelo za stalinistične ukrepe, od zadrževanja kolhozov do preganjanja kulakov in Cerkve ter novih taborišč. Toda šlo je za realpolitiko. Bil je trenutni vodja države, in če so želeli dobro državljanom, so z njim sodelovali. V času lakote smo dobivali pomoč v hrani in pozneje tudi v orožju. Tudi Sadama Huseina so sprejemali predsedniki drugih držav. Te vlade so pač tehtale različne možnosti. Pričakovali so tudi, da bo mogoče vzhodni blok razpadel, če bodo tam videli, da je Jugoslavija deležna pomoči in višjega standarda in da imajo drugačen pristop do Tita. Po drugi strani je Tito dal zahodu jasno vedeti, da bomo še naprej gradili socializem in naj se ne vmešavajo v jugoslovansko notranjo politiko.

■ Kako torej komentirate trditev Petra Božiča, da je bila Jugoslavija po letu 1948 demokratična država?

Naj gre pogledat dosje Dragutina Gustinčiča, ki je bil trikrat na Golem otoku po letu 1950, čeprav je bil vzoren komunist in spoštovana oseba. Tako se je godilo tudi mnogim drugim intelektualcem, navadnim ljudem pa so omogočili, da so si zgradili vikende in se vozili z avtomobili. Potne liste so dobili šele v šestdesetih letih, pred tem niso mogli čez mejo, kot so lahko potovali v demokratičnih državah. Gre za osebno zgodbo Petra Božiča, ampak zgodovina ni (samo) to, kar se posamezniku zgodi, zazdi ali česar se posameznik spominja.

■ Po vojni so komunisti preoblikovali civilno družbo, med drugim tudi društvo slovenskih književnikov in časnikarjev, ki ga je nasledilo novo društvo časnikarjev oziroma pozneje novinarjev.

Nova društva so partizanske oblasti začele ustanavljati že med vojno. Po vojni pa je ministrstvo za notranje zadeve ukinito vsa stara društva in dala dovoljenja za delovanje le posebej izbranim. Tudi če je novo društvo ohranilo staro ime, je imelo drugo vodstvo in seveda drugačne cilje, vsebino. Nobeno društvo nima kontinuitete s starim društvom. Niti novinarsko ne.

■ Po vojni so komunisti preoblikovali civilno družbo, med drugim tudi društvo slovenskih književnikov in časnikarjev, ki ga je nasledilo novo društvo časnikarjev oziroma pozneje novinarjev.

■ Kaj pa šolski učbeniki? Da še leta 2009 učenci in dijaki slovenskih šol hodijo v Beograd, kjer se v Hiši cvetja poklonijo velikemu maršalu Titu, mar ni potem nekaj narobe s slovenskim šolskim sistemom in učitelji?

Saj to ni samo stvar zgodovine, ampak metode dela. To vidim tudi pri svojih študentih. Ko pridejo v četrti letnik, še ne znajo uporabljati analitične metode. Podobno je tudi pri 95 odstotkih slovenskih novinarjev. Bodoči intelektualci bi moral znati narediti samostojno analizo že v gimnaziji. Porazno je, da tega znanja učenci nimajo. Mi se hvalimo z dobrim šolskim sistemom, šola pa učenca ne nauči analitičnega mišljenja, ki je, poleg drugega, prvi pogoj za demokracijo.

■ Koliko se še danes pozna komunistično poustvarjanje civilne družbe, ki jo večinoma obvladujejo leve politične stranke?

Toliko kot se pri Slovencih pozna vse. Imamo veliko samozavest, pa zelo majhno znanje o zgodovini. Da je tako, so veliko krivi tudi mediji, ki ne delajo dovolj profesionalnih oddaj, v katerih bi prikazali avtentične dokumente. Namesto tega sprašujejo mimoidoče za mnenje, ki je potem enako avtentično kot zgodovinar-

■ Obstaja dokument, v katerem Mitja Ribičič piše, da nekaterim niso sodili in so jih likvidirali.

jevo. To je nekaj podobnega, kot če bi nekdo komentiral operacije na onkološkem inštitutu in potem po časopisih pisal, kaj vse kdo misli o tem, kako naj kdo operira in kateri poseg je uporabil. Pri Slovencih je vedenje o zgodovini majhno. Zato ne verjamem v spravo, ampak samo v zgodovino.

■ Kje iskati krivca?

V tem, da se o preteklosti noče govoriti, tudi politična klima je takšna.

■ Kaj pa šolski učbeniki? Da še leta 2009 učenci in dijaki slovenskih šol hodijo v Beograd, kjer se v Hiši cvetja poklonijo velikemu maršalu Titu, mar ni potem nekaj narobe s slovenskim šolskim sistemom in učitelji?

Saj to ni samo stvar zgodovine, ampak metode dela. To vidim tudi pri svojih študentih. Ko pridejo v četrti letnik, še ne znajo uporabljati analitične metode. Podobno je tudi pri 95 odstotkih slovenskih novinarjev. Bodoči intelektualci bi moral znati narediti samostojno analizo že v gimnaziji. Porazno je, da tega znanja učenci nimajo. Mi se hvalimo z dobrim šolskim sistemom, šola pa učenca ne nauči analitičnega mišljenja, ki je, poleg drugega, prvi pogoj za demokracijo.

28.4.2009